"التىنى ورنىقتىرۋ"، "التىنى قامتاماسىز ەتۋ" مىندەتتەرىن بار كۇشپەن تياناقتاندىرىپ، ىندەتتەن ساقتانۋ ـ تىزگىندەۋدى ۇدايىلاندىرۋدى جانە ەكونوميكالىق، قوعامدىق دامۋدى ءبىر تۇتاس جوسپارلاپ ويداعىداي يگەرۋ كەرەك

(باسى 1 ـ بەتتە)

قارامايلى قالالىق 100 ميللياردتىق كاسىپ سالاسى شوعىرى كەڭەسىندە جىن جۋانگو تۇتاس قالانىڭ ساۋداگەر شاقىرىپ، قارجى ەنگىزۋ، كاسىپورىن جەتىلدىرۋ، كاسىپ سالاسىن جوبالاۋ سياقتى جاعدايلارىنان بەرىلگەن مالىمەتتى تىڭدادى. جىن جۋانگو بىلاي دەپ اتاپ كورسەتتى: ەكونوميكالىق دامۋدىڭ جاڭا كەزەڭىنەن، عىلىم ـ تەحنيكا دامۋىنىڭ جاڭا الىپ شەبىنەن كوز جازباي، ساپانى ءبىرىنشى ورىنعا قويۋعا، ونىمدەلىكتى الدىمەن ويلاستىرۋعا تاباندى بولىپ، ناقتى ەكونوميكا، عىلىم ـ تەحنيكادا جاڭالىق اشۋ، وسى زامانعى فينانس، ادام كۇشى بايلىعى سايكەستى دامىتىن كاسىپ سالاسى جۇيەسىن جەدەل قۇرىپ، جاڭا ەكونوميكالىق ارتۋ ۇيەگىن بەلسەندىلىكپەن تۇلەلاۋ كەرەك.

قارامايلى بۇلتتىق ەسەپتەۋ كاسىپ سالاسى باقشاسى اۆتونوميالى رايونىنىڭ "تيانشان بۇلت" جوسپارىنىڭ وزەكتى بازاسى ءارى تۇتاس رايونداعى بىردەن ـ ءبىر بۇلتتىق ەسەپتەۋ كاسىپ سالاسى باقشا رايونى. جىن جۋانگو وسى اراعا كەلىپ، باقشا رايونى جوباسى، جۇمىس باسقارۋ، ينفورماتسيا كاسىپ سالاسىنىڭ دامۋى سياقتى جاعدايلاردى ەگجەي ـ تەگجەيلى ۇعىستى. ول: جاڭاشا نەگىزدىك قۇرىلعى قۇرىلىسىن كۇشەيتىپ، ينفورماتسيا تەحنيكاسىنىڭ، ينتەرنەت تەحنيكاسىنىڭ عىلىمي زەرتتەۋ جەتىستىكتەرىن كادەگە جاراتۋدى زور كۇشپەن جاقسى ىستەۋ كەرەك، ـ دەدى.

جىن جۋانگو تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ بارىسىندا قارامايلى قالاسىنىڭ ىندەتتەن ساقتانۋ ـ تىزگىندەۋ جانە ەكونوميكالىق، قوعامدىق دامۋ قىزمەتىن ءبىر تۇتاس جوسپارلاپ ىلگەرىلەتۋدە قول جەتكىزگەن ناتيجەلەرىن تولىق تۇراقتاندىردى. ول بىلاي دەپ باسا دارىپتەدى: شي جينپيڭنىڭ جاڭا ءداۋىر جۇڭگوشا سوتسياليزم يدەياسىن جەتەكشى ەتۋگە تاباندى بولىپ، "ءتورت تانىمدى" كۇشەيتىپ، "ءتورت سەنىمدى" بەكەمدەپ، "ەكى قورعاۋدى" ورىنداپ، ىندەتتەن ساقتانۋ ـ تىزگىندەۋ جانە ەكونوميكالىق، قوعامدىق دامۋ قىزمەتىن ىشكەرىلەي ءبىر تۇتاس جوسپارلاپ ىلگەرىلەتىپ، ورنىقتىلىق بارىسىندا ىلگەرىلەۋ ىزدەۋ قىزمەت جالپى ارناسىنان جازباي، 3 ءىرى قامال الۋ شايقاسىن باتىل، ويداعىداي جۇرگىزىپ، "التىنى ورنىقتىرۋ" قىزمەتىن تىڭعىلىقتى جاقسى ىستەپ، "التىنى قامتاماسىز ەتۋ" مىندەتىن جالپى بەتتىك تياناقتاندىرىپ، قارامايلىنىڭ ورنىقتىلىق، دامۋ ىستەرىنىڭ تىڭ ناتيجەلەرگە قول جەتكىزۋىن ۇزدىكسىز ىلگەرىلەتۋ كەرەك. ىندەتتەن ساقتانۋ ـ تىزگىندەۋدى ۇدايىلاندىرۋعا تاباندى بولۋدان بوساڭسىماۋ كەرەك. باستان ـ اياق ساق بولىپ، ىندەتتەن ساقتانۋ ـ تىزگىندەۋدى ۇدايىلاندىرۋدى ويداعىداي يگەرىپ، سىرتتان كىرۋدەن ساقتانۋ، ىشتە قايتا بەلەڭ بەرۋدەن ساقتانۋ شارالارىن ناقتى، ەگجەي ـ تەگجەيلى تياناقتاندىرىپ، ءتۇيىندى ورىن ـ كەلدەردەگى، ءتۇيىندى ورىنداراداعى، ءتۇيىندى شوعىرلارداعى دالمە ـ ءدال، عىلىمي ساقتانۋ ـ تىزگىندەۋدى ۇزدىكسىز جاقسى ىستەپ، ىندەتتەن ساقتانۋ ـ تىزگىندەۋدىڭ بەرىكتىلىك ۇقىعىن مىقتاپ يگەرۋ كەرەك. جوعارى ساپالى دامۋدى ىلگەرىلەتۋدەن بوساڭسىماۋ كەرەك. جاڭا دامۋ ۇستانىمىن دايەكتىلەندىرىپ، ەكونوميكالىق دامۋ تاسىلىنىڭ دە جەدەل بۇرىلىس جاساپ، قارجى قوسۋدى كەڭەيتۋگە، تۇتىنۋدى جەبەۋگە، سىرتقى قارجىسىن ورنىقتىرۋعا كۇش سالىپ، جىبەك جولى ەكونوميكالىق بەلدەۋى وزەكتى رايون قۇرىلىسىن جەدەلدەتىپ، ەرەكشەلىككە، باسىمدىلىققا يە كاسىپ سالالارىن جەتىلدىرىپ، زورايتىپ، قالا ـ قالاشىقتانۋدىڭ ساپاسىن ۇزدىكسىز جوعارىلاتىپ، شەشۋشى سيپاتتى رەفورمالاردى تەرەڭدەتىپ، جوعارى دەڭگەيدە ەسىك اشۋدى كەڭەيتىپ، ەكونوميكالىق دامۋدىڭ ۇزبەي مولشەرىن جوعارىلاتىپ، ساپاسىن ارتتىرۋدى ىلگەرىلەتۋ كەرەك. حالىق تۇرمىسىن قامتاماسىز ەتۋدە جانە جاقسارتۋدا سالعىرتتىق ىستەمەۋ كەرەك. حالىقتى وزەك ەتكەن دامۋ يدەياسىنا تاباندى بولىپ، حالىققا تيىمدىلىك جاساۋ ساياساتتارىن، اسىرەسە، جۇمىستانۋدى ورنىقتىرۋ ساياساتىن ۇزدىكسىز تياناقتاندىرىپ، ءتۇيىندى شوعىرلاردى جۇمىستاندىرۋدى ويداعىداي يگەرىپ، ەرەكشە قيىنشىلىعى بار شوعىرلاردى ەڭ تومەنگى شەكتەن تۇسىرمەي قامتاماسىز ەتۋدى كۇشەيتىپ، بۇقارانىڭ قيىن ماسەلەلەرىن شەشۋىنە، قۇت ـ بەرىسىن مولايتۋىنا شىنايى كومەكتەسىپ، دامۋدىڭ جەتىستىكتەرىن حالىق تۇرمىسىن جاقسارتۋدا، جۇرت تىلەگەن ۇيىستىرۋدا تياناقتاندىرۋ كەرەك. شارۋاشىلىق ـ ساۋدا ورتاسىن ساپالاندىرۋدى ۇزدىكسىز جالعاستىرۋ كەرەك. "تومەنگە بەرۋ، باسقارۋ، قىزمەت وتەۋ" رەفورماسىن ۇزدىكسىز تەرەڭدەتىپ، كاسىپورىندارعا تيىمدىلىك جەتكىزۋ ساياساتتارىن جالپى بەتتىك تياناقتاندىرىپ، كاسىپورىنداردىڭ اۋىرتپالىعىن شىن مانىندە جەڭىلدەتىپ، كاسىپورىنداردىڭ قيىنشىلىعىن دەر كەزىندە شەشىپ، ءتۇرلى بازار تۇلعالارىنىڭ ومىرشەڭدىك كۇشىن تولىق قاۋلاتۋ كەرەك. قوعام ورنىقتىلىعىن قورعاۋدان اۋىتقىماۋ كەرەك. ساقتىق دابىلىن ۇزبەي قاعىپ، قىراعىلىقتى قاي ـ قاشان دا ساقتاپ، نازاردى باس نىسانالى شوعىرلاندىرىپ، كەشەندى شارالاردى ويداعىداي جۇرگىزىپ، ۇتىمدى دا ءونىمدى ورنىقتىلىقتى قورعاۋ شارالارىنا اۋىتقىماي تاباندى بولىپ، بۇقارالىق قىزمەتتى ىشكەرىلەي، ەگجەي ـ تەگجەيلى جاقسى ىستەپ، ءوندىرىس حاۋىپسىزدىگىن بار كۇشپەن ويداعىداي يگەرىپ، قوعامنىڭ كەلەلى جاعدايىنىڭ جاراسىمدىلىعىن، ورنىقتىلىعىن باتىل قورعاۋ كەرەك.

اۆتونوميالى رايون باسشىلارىنان ليۋ جيانشين قاتارلىلار بىرگە تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ جۇرگىزدى.

(باسى 1 ـ بەتتە)

ءىس جۇزىندىك ارەكەتتەرى ارقىلى ءداۋىر بورىشىن جۇرەكتىلىكپەن ارقالاپ، بوران ـ شاشىننان تايسالماي، اۋىر مىندەتتەردى جۇرەكتىلىكپەن ارقالاپ، وتانىنىڭ شينجياڭنىڭ ءتيپتى دە كوركەم ەتىپ قۇرىپ شىعامىز دەستى.

باس شۋجيدىڭ ماڭىزدى جاۋاپ حاتىن ۇيرەنگەننەن كەيىن، ىلە شىفان داشۋەسى ەلەكترون جانە ينفورماتسيا ينجەنەرياسى شۋەيۋانىنان وقۋ تاۋسقان وقۋشى زاۋ ليك ۇزاققا دەيىن تەبىرەنگەن كوڭىل كۇيدە بولدى.

"باس شۋجيدىڭ قالىڭ قاربالاستىقتان قىمباتتى ۋاقىتىن شىعارىپ، جۇڭگو مۇناي داشۋەسى (بەيجيڭ) قارامايلى مەكتەپ رايونىنان وقۋ تاۋسقان وقۋشىلارعا جاۋاپ حات جازۋى باس شۋجيدىڭ جوعارى مەكتەپتەردەن وقۋ تاۋسقان بارشا وقۋشىلارعا دەگەن قامقورلىعىن، ىقىلاسىن، شينجياڭداعى ءار ۇلت حالقىنا دەگەن تەرەڭ سۇيىسپەنشىلىگىن تولىق ايگىلەدى". زاۋ ليك بىلاي دەدى: تاعى دا ءبىر جىلعى وقۋ تاۋسۋ ماۋسىمى كەلىپ جەتتى، ماڭايىمداعى وقۋ تاۋسقان ىشكى ولكەدەگى كوپتەگەن ساباقتاسىم شينجياڭدا قالىپ، شينجياڭدى گۇلدەندىرۋدى تاڭداعانىن كوردىم، بۇل مەنى تەرەڭ اسەرلەندىردى. وسى ارادا تۋىپ ـ وسكەن شينجياڭدىق رەتىندە زاۋ ليك دا شينجياڭداعى نەگىزگى ساتىعا بارىپ قىزمەت ىستەۋدى تاڭدادى. زاۋ ليك مىنالاردى ءبىلدىردى: باس شۋجيدىڭ شىنايى ءتالىمى مەن ىقىلاستى تاپسىرماسىن، ءسوز جوق، ەستە بەرىك ساقتاپ، اسقاق ارمان ۇستانىپ، قۇنتتى دا ۇقىپتى بولىپ، جاپادان، قيىندىقتان، قاتەردەن، بوگەتتەن تايسالماي، ءداۋىر بورىشىن جۇرەكتىلىكپەن ارقالاپ، ءار ۇلت حالقىمەن تىزە قوسا كۇرەس جاساپ، كوركەم شينجياڭدى بىرگە قۇرامىن.

اقسۋ كاسىپتىك ـ تەحنيكالىق شۋەيۋانىنان وقۋ تاۋسقان وقۋشى ءسايدا راحمان قازىر توقسۋ اۋداندىق حالىق شيپاحاناسىندا پراكتيكانت بولىپ ىستەپ ءجۇر. ءسايدا بىلاي دەدى: وڭتۇستىك شينجياڭداعى نەگىزگى ساتى داشۋە وقۋشىلارىن ەرەكشە قاجەت ەتەدى، مەكتەپتەن بىيىل وقۋ تاۋسقان 2600دەن استام وقۋشىنىڭ 80%ى وڭتۇستىك شينجياڭدا قالۋدى تاڭدادى. "ءبىز باس شۋجي شي جينپيڭنىڭ ماڭىزدى جاۋاپ حاتىنىڭ رۋحىن ءىس جۇزىندىك ارەكەتىمىز بارىسىندا تياناقتاندىرىپ، قىزمەت ورنىندا شىڭدالۋدى قابىلداپ، قابىلەت ـ قارىمىمىزدى ارتتىرىپ، كوركەم شينجياڭ قۇرۋعا ۇلەس قوسامىز!"

"باس شۋجي شي جينپيڭ جاۋاپ حاتىندا كوپشىلىكتى ۇلكەن ىسكە جارامدى، كەلەلى مىندەت ارقالايتىن باتىس بولىكتىڭ قۇرىلىسشىلارى بولۋعا شابىتتاندىردى، مەن بۇدان ەرەكشە شابىت الدىم، جاۋاپكەرشىلىگىمنىڭ اۋىر، بورىشىمنىڭ داڭقتى ەكەنىن سەزىندىم". شينجياڭ قارجى ـ ەكونوميكا داشۋەسى ينفورماتسيا باسقارۋ شۋەيۋانىنىڭ دوتسەنتى گو جينجۋڭ مىنالاردى ءبىلدىردى: "كاسىپتىك ءپاننىڭ وقىتۋشىسى رەتىندە، مەن ءاربىر ساعات ساباقتى دەن قويا دايىنداپ، ءاربىر ءبىلىم تۇيىنىندەگى يدەيالىق ـ ساياسي فاكتورلاردى تولىق اشىپ، قۇنىمەن جەتكىزۋ، قابىلەتىن جەتىلدىرۋ، ءبىلىم بەرۋ ارقىلى وقۋشىلاردى مۇرات ـ سەنىمدەرىن بەكەمدەپ، وتانشىلدىق سۇيىسپەنشىلىكتەرىن، وتان ءۇمىتىن اقتاۋ جىگەرلەرىن، قۋاتتى ەل قۇرۋ تىلەكتەرىن وتانىنىڭ رەفورما، دامۋ ۇلى ىستەرىمەن توعىستىرۋعا، حالىقتىڭ تاريحتى جاراتۋداي ۇلى كۇرەسىمەن توعىستىرۋعا باستايمىن، تاربيەلەيمىن".

"وسى 2 كۇندە تۇتاس مەكتەپتەگى وقىتۋشى ـ وقۋشىلار اڭگىمە ءماجىلىسى، نەگىزگى تاقىرىپتىق پارتيا ساباعى سياقتى ءتۇرلى فورمالار ارقىلى باس شۋجي شي جينپيڭنىڭ ماڭىزدى جاۋاپ حاتىن بىرگە ۇيرەندى، كوپشىلىك مۇنان ەرەكشە شابىت الدى". شينجياڭ داشۋەسى پارتكومىنىڭ شۋجيى شۇي شيان ـ ي مىنالاردى ءبىلدىردى: مەكتەپ باس شۋجي شي جينپيڭنىڭ ماڭىزدى جاۋاپ حاتىنىڭ رۋحىن ىشكەرىلەي ۇيرەنىپ، دايەكتىلەندىرىپ، سوتسياليستىك مەكتەپ باسقارۋ باعىتىنا اناعۇرلىم تاباندى بولىپ، پارتيانىڭ وقۋ ـ اعارتۋ قىزمەتىنە جاپپاي باسشىلىعىن كۇشەيتىپ، ونەگە كورسەتىپ ادام تاربيەلەۋ ءتۇبىرلى مىندەتىن دايەكتىلەندىرىپ، تياناقتاندىرىپ، مەكتەپ تاۋسقان بارشا وقۋشىلاردى نەگىزگى ساتىعا بارىپ، وتان ەڭ قاجەت ەتكەن جەرگە بارىپ، قۇنتتى دا ۇقىپتى بولىپ، ءبىلىم مەن ارەكەتتى بىرلىككە كەلتىرىپ، مۇراتتى، ءبىلىمدى، دارىندى بولۋعا قۇلشىنىپ، جاپادان، قيىندىقتان تايسالمايتىن، ءداۋىر بورىشىن جۇرەكتىلىكپەن ارقالايتىن ۇزدىك دارىندىلاردان بولۋعا، وتانىنىڭ شينجياڭىن اناعۇرلىم كوركەم ەتىپ قۇرىپ شىعۋعا تاربيەلەيدى، باستايدى.

(باسى 1 ـ بەتتە)

جەمىس ورمانى ءونىم مولشەرى تۇتاس شينجياڭنىڭ تورتتەن ءبىرىن يەلەپ، الماني، جاڭعاقتى ۋاكىل ەتكەن قۇرعاق، جاس جەمىس ونىمدەرى بۇكىل ەلگە تانىلدى.

وسى ەكى كەرەمەتتىڭ ءبىر ۋاقىتتا تۇلۋى استە كەزدەيسوقتىق ەمەس.

وتكەن عاسىردىڭ 90 ـ جىلدارىنىڭ باسىندا ءميساقتان يەن جاتقان كوكياردا ءبىرىنشى توپتاعى ىقتاسىن ورمان ەگىلگەننەن كەيىن، قۇرىلىسشىلار وسى جاسىلداندىرۋ جۇمىسىن قايتكەندە جالعاستىرا تۇسۋگە بولاتىندىعى جونىندە ويلاندى. وسى جەردە جەمىس ورمانى كاسىبىن دامىتۋدىڭ ەلدەن ەرەك باسىمدىعى بار ەكەنى تۇجىرىمدالىپ تۇراقتاندىرىلعاننان كەيىن، ساياسات ارقىلى جەمىس ورمانى كاسىبىن دامىتۋدى ىلگەرىلەتىپ، ونان سوڭ ەكولوگيالىق تابىستاردى بەكەمدەۋ وينا تەز ارادا سول جەردەگى پارتيا، ۇكىمەت تاراۋلارى نازار اۋداردى ءارى دەرەۋ اتقارۋعا كىرىستى. كوكيار ينجەنەرياسى ىقتاسىن ورمانىنىڭ ىشىندە الما، جاڭعاق، شالان سياقتى ەكونوميكالىق ورمان بىرتىندەپ تامىر تارتتى ءارى بارعان سايىن ماڭىزدى ورىندى يەلەدى، بۇل ءدال اقسۋ ايماعى جەمىس ورمانىنىڭ كاسىپ سالالانۋىنىڭ باستاماسى ەدى.

"ساياساتتى تاباندىلىقپەن اتقارۋ ـــ كوكيار جاسىلداندىرۋ ينجەنەرياسى بىزگە قالدىرعان قىمباتتى بايلىق جانە تاجىريبە"، ـ دەدى اقسۋ ايماقتىق پارتكومىنىڭ شۋجيى دوۋ ۋانگۋي. 1986 ـ جىلدان باستاپ، اقسۋدىڭ ءار كەزەكتى پارتيا، ۇكىمەت باسشىلىق القاسى كوكيار ينجەنەرياسى قۇرىلىسىن توقتاتقان ەمەس. ءار كەزەكتەگى القالار الدىڭعى نەگىزدە قورىتىندىلاپ، جاڭالىق اشىپ، جاسىلداندىرۋ جۇيەسىن ۇزدىكسىز كەمەلدەندىردى. ساياسات اتقارۋ بەتالىسىنداعى بىركەلكىلىك اقسۋدىڭ جەمىس ورمانى كاسىبىنىڭ دامۋى ءۇشىن ۇزاق ۋاقىتتىق ورنىقتى ورتا ازىرلەپ، كاسىپ سالاسى وسىدان باستاپ ۇزدىكسىز دامىپ زورايدى.

"30 نەشە جىل ۋاقىتتا اقسۋدىڭ جەمىس ورمانى كاسىبىندە ماسەلەنى قالاي شەشىم ەتۋ، قايتاكەندە جەرگىلىكتى جاعدايعا قاراي دامىتۋ باستان ـ اياق ويلاستىرىلدى. كاسىپ سالاسىنىڭ ورنىقتىلىعى مەن باياندىلىعى كاسىپ سالاسى دامۋىنىڭ قاجەتتى العى شارتى"، ـ دەدى اقسۋ ايماقتىق ورمان شارۋاشىلىعى جانە جايىلىم مەكەمەسىنىڭ باستىعى عالىپ وسمان. بۇگىنگى تاڭدا كوكيار قاعىر دالاسىنان قالىپتاسقان اقسۋ ايماعىنىڭ جەمىس ورمانى كاسىبىنىڭ جالپى جەر اۋدانى 4 ميلليون 500 مىڭ مۋعا جەتىپ، "شينجياڭنىڭ جەمىس شارۋاشىلىعىندا" كەم بولسا بولمايتىن قۇرامداس بولىككە اينالدى.

مۇددەنى بايلانىستىرۋ مەحانيزمى ورمانى كورىكتى، حالقى باي بولۋدى رەالدىققا اينالدى

كوكيار ۇلگىسىنىڭ تابىسقا جەتۋى ەكولوگيالىق ونىمدىلىكتە بەينەلەنىپ قالماستان، جەمىس ورمانى كاسىبى ۇزاق ۋاقىتتىق ساياسات رەتىندە تۇراقتاندىرىلعاننان كەيىن، ءدال وسى ۇزدىكسىز كەمەلدەنگەن مۇددەنى بايلانىستىرۋ مەحانيزمى كوكيار ورمانىنا ومىرشەڭدىك ۇستەدى ءارى وسى ارقىلى بۇكىل ايماقتىڭ جەمىس ورمانى كاسىبىنىڭ دامۋىن ىلگەرىلەتتى.

كوكيار جاسىلداندىرۋ ينجەنەرياسى باستالىپ كوپ وتپەي، "ورمان ارقىلى ورماندى باپتاۋ" ۇلگىسى جاسىلداندىرۋ ينجەنەرياسىنىڭ باياندى دامۋىنا كەپىلدىك ەتتى. گان يۋڭيۋي سول كەزدە ءۇي ىشىندەگىلەرىمەن بىرگە اقسۋعا كەلگەن. "جاپالى، ەرەكشە جاپالى، ءبىراق ۇكىمەتتىڭ ورمان ونىسى، پايداسى وزىڭدىكى بولادى دەگەن ۋادەسىن ويلاعاندا كەتكىمىز كەلمەدى، جىلدار بويى شىداپ تاباندىلىق كورسەتتىك". گان يۋڭيۋي بىلاي دەدى: "1999 ـ جىلعا كەلگەندە، ءبىز وتكەن 10 جىلداعى وزىندىك قۇندى تۇگەلدەي قايتارىپ الدىق! 2000 ـ جىلى ءبىز ءوزىمىزدىڭ اۋلامىزدان اقسۋداعى ءبىرىنشى شارۋالار شاتتىعى سايا جايىن اشتىق. بۇل كۇندەرى شارۋالار شاتتىعى سايا جايىنان ءبىر جىلدا 600 ـــ 700 مىڭ يۋان كىرىس كىرەدى".

كوكيار ينجەنەرياسىنىڭ اماليياتى ارقىلى ساياساتتى سۇيەمەل ەتىپ قوعامدىق كاپيتالدى قارجى قوسۋعا، قاتىناسۋعا باۋراۋ ءشول دالانى جاسىلداندىرۋداعى تابىستى تاجىريبەگە اينالدى. 2013 ـ جىلى حالىق باسقارۋىنداعى كاسىپورىنشى ۋاڭ شياۋپيڭ 50 جىلدىق مەرزىمدەگى توقتام جاساپ كوپتەگەن ءتيىمدى ساياساتتار بولعاندىقتان قۇلشىنا ىستەپ، ونسۋ اۋدانىنان "بيڭشۋە ميسۋيۋان" الماني قاراپايىمداستىرا ەگىپ وسىرۋدەن ۇلگى كورسەتۋ بازاسىن قۇردى. قازىر ونىڭ الما اعاشى تۇگەل جەمىس بەرىپ، بەيجيڭ، شاڭحايدىڭ ساۋداگەرلەرى ساتىپ الۋعا جاپا ـ تارماعاي تاپسىرىس بەرۋدە.

2012 ـ جىلدان بەرى اقسۋ ايماعى قوعامدىق كاپيتالدان 500 ميلليون يۋان ەنگىزىپ، 600 مىڭ مۋدان استام جەرگە ورمان وتىرعىزدى. كوكيار جاسىلداندىرۋ ينجەنەرياسىنان كەيىنگى اقسۋ وزەنى، ۇگەن وزەنى، كونتايلىك سىندى ءۇش بىردەي ميلليون مۋلىق ەكولوگيالىق جونگە سالۋ وڭىرىندەگى ەكپە ورمان وتىرعىزۋ ىركەس ـ تىركەس قانات جايدىرىلا باستادى. "ەكولوگيالىق ورمان، ەكونوميكالىق ورمان، كورىنىس ورمانى سىندى ءۇش ورماندى بىرگە وتىرعىزۋ"، "سۋ ارقىلى ورماندى تۇراقتاندىرۋ، ورمان ارقىلى ورماندى باپتاۋ"، "كىم قۇرسا، سول باسقارىپ ـ قورعاۋ، كىم قارجى قوسسا، سول يگىلىگىن كورۋ"، "بازارلاندىرىلعان اينالىم، ساتىپ الۋ ۇلگىسىندە ورمان وتىرعىزۋ"... كوكيار تاجىريبەسى ۇزدىكسىز قورىتىندىلانىپ، جاڭالىق اشىپ، جالپىلاسىپ، جەرگىلىكتى جەمىس ورمانى كاسىپ سالاسىنىڭ ۇزدىكسىز اناعۇرلىم جوعارى ورەگە قاراي تىڭ ورلەۋىن ىلگەرىلەتۋدە.

رەفورمانى تەرەڭدەتۋ جاسىل كاسىپ سالاسىنىڭ دارەجەسىنىڭ جوعارىلاۋىن ۇزدىكسىز جەبەدى

جاسىل كاسىپ سالاسىن ۇزدىكسىز كۇشەيتكەندە عانا، ەكولوگيانىڭ پايداسىن ەكونوميكالىق ونىمدىلىككە ءونىمدى تۇردە اينالدىرۋعا بولادى. ال كۇشەيتۋدەگى قاجەتتى شارتتىڭ ءبىرى ـــ رەفورمانى ۇزدىكسىز تەرەڭدەتۋ. اقسۋ ايماعىنىڭ تاجىريبە ورمانى الاڭى كوكيار ينجەنەرياسىنىڭ 2 ـ، 3 ـ مەرزىمدەگى نەگىزگى شايقاس الاڭى. بۇل جەر اقسۋداعى شالان ەڭ ەرتە ەگىلگەن جەر بولىپ قالماستان، تاعى شينجياڭ شالانى "كوشەتتىنىڭ قايىنارى"، تەك شالان بايلىعىنىڭ وزىنەن 240 نەشە ءتۇرى بار. ءتۇرى مول، ءونىمى جاقسى بولعان كەزدە تاجىريبە ورمان الاڭى ساپالى جەمىس ونىمدەرىن جىنتىكتەي، وڭدەۋدىڭ كاسىپ سالالاندىرىلعان جولىن قاراستىرا باستادى.

2016 ـ جىلى تاجىريبە ورمانى الاڭى اقسۋ تيانشان شىنمۋ جەمىس شارۋاشىلىعىن دامىتۋ شەكتى جاۋاپكەرشىلىك سەرىكتەستىگى بولىپ وزگەرىپ قۇرىلدى. 5 جىلعا جۋىق ۋاقىتتا سەرىكتەستىك جەمىس ونىمدەرىن ولشەمدەندىرۋ جۇيەسى قۇرىلىسىن ورىندادى. "ورتا ەڭ ماڭىزدى، جەر دە، اعاش تا تۇگەلدەي تازا بولۋى كەرەك. ءبىز بۇكىلدەي بيولوگيالىق ورگانيكالىق تىڭايتقىش ىستەتەمىز، جەردە ءشوپ بار، جاۋىن قۇرت بار. شىرىپ ـ بۇتاۋ قاتاڭ مەڭگەرىلەدى، جەمىس ونىمدەرى بىركەلكى، سونىقتان تاۋارلانۋ مولشەرى ەرەكشە جوعارى"، ـ دەدى وسى سەرىكتەستىكتىڭ القا باستىعى ليۋ چياڭ، ـ "قازىر ءبىز بازار ىزدەمەيمىز، قايتا بازار ءبىزدى ىزدەيتىن بولدى".

حۇڭچيپيو جين ۋليان ەلەكتروندى ساۋدا شەكتى سەرىكتەستىگىنىڭ تازا دا رەتتى، كەڭ سەحىندا جەمىس الاتىن ماۋسىم كەلىسىمەن، ەل ىشىندەگى ەڭ وزىق جەمىس ىرىكتەۋ جابدىعى دامىل تاپپاي جۇمىس جاسايدى. جىنتىكتەي وڭدەۋ سەحىندا جۇزدەگەن جاڭا ءونىم كوزدىڭ جاۋىن الادى. ورىنباسار باس ديرەكتور ۋاڭ جۇنبو قولىنا سۇسىزداندىرىلعان الما قاعىنان ءبىر تارالىكە الىپ بىلاي دەپ تانىستىردى: "بۇل نەبارى 100 گرام، الايدا 8 يۋانعا ساتۋعا بولادى، ءبىر كيلوگرام المانىڭ باعاسىمەن قارايلاس. كاسىپ سالاسى تىزبەگىن ۇزارتىپ، جەمىس ورمانى ونىمدەرىنىڭ قوسىمشا قۇنىن جوعارىلاتۋ جاسىل ەكولوگيالىق اۋىل شارۋاشىلىعىندا ونىمدىلىكتى ەڭ جوعارى شەككە جەتكىزۋدى جەبەپ قالماستان، جەرگىلىكتى كاسىپ سالاسى جۇمىسشىلارىن دا جەتىلدىردى".

كاسىپ سالاسى جۇمىسشىلارى سەحتاردا عانا ەمەس، باقشالاردا دا بار. ءىرى وتباسىلار، كاسىپورىندار جەتەكتەيتىن، سەلبەستىك كووپەراتيۆتەرى وتباسىلارىن توپتاستىراتىن، ەلەكتروندى ساۋدا مەن ناقتى تۇلعالىق ساتۋ قاتار جۇرگىزىلەتىن وسى زامانعى جەمىس ورمانى كاسىپ سالاسى ۇلگىسى اقسۋ ايماعى جەمىس ورمانى كاسىبىنىڭ ىقپال كۇشىن جوعارىلاتىپ، نەشە ميلليون مۋ ورماننىڭ ومىرشەڭدىك كۇشىن بارعان سايىن جالىنداتۋدا. جەمىس باقشاسىن سەلبەستىك كووپەراتيۆىنىڭ ءبىر تۇتاس باسقارۋىنا وتكەرمەلەگەن، كاسىپ سالاسى جۇمىسشىسى سالاۋاتىمەن قايتا ورالعان جەمىس شارۋالارىنان ۇيىمداسقان جەمىس اعاشتارىن شىرىپ ـ بۇتاۋ، زياندى جاندىكتەردىڭ الدىن الۋ جانە ونى جويۋ سياقتى كاسىپتىك قوسىندار بۇكىل شينجياڭداعى جەمىس ورمانى كاسىبى ساحناسىندا تەبىندەپ، كوكياردىڭ قىمباتتى تاجىريبەلەرىن تيانشانىنىڭ وڭتۇستىگى مەن سولتۇستىگىنە جالپىلاستىردى.

كوكياردان باستالعان كاسىپ سالاسىنىڭ دارەجەسىن ءوسىرۋ ەش تولاستاعان ەمەس، بىيىل 6 ـ ايدىڭ سوڭىنا كەلگەندە، اقسۋ ايماعى جوعارى ءونىمدى، ساپالى ۇلگى كورسەتۋ باقشاسىنان 1576سىن، 2 ميلليون مۋلىق مەملەكەتتىك ورمان ازىق ـ تۇلىك ءوندىرىسى ۇلگى كورسەتۋ بازاسىن قۇردى؛ حۇڭچيپيو الماسى، باۋيۋان جاڭعاعى، تيانشان گۇڭزاۋ شالانى جۇڭگو ايگىلى ونىمدەرى بولىپ باعالانىپ، جاڭعاق، المۇرت ەكى ۇلكەن جەمىس ورمانى كاسىبى تۇڭعىش توپتاعى مەملەكەتتىك ابزال ەرەكشە كاسىپ سالالارىن شوعىرلى قۇرۋ تىزىمدىگىنە ەنگىزىلدى؛ جىجياڭ، شاڭحاي، بەيجيڭ سياقتى جەرلەردە تورابىتا ساتۋ تۇيىنىنەن 2000 نەشەسى قۇرىلىپ، جىجياڭ، شاڭحايدى سەنتر ەتكەن، جاڭجياڭ اتىراۋى، جۋجياڭ اتىراۋى وڭىرلەرىن شارپيعان ساۋدا تورىن قالىپتاستىردى.

جەرگىلىكتى بۇقارا ەڭ ۇلكەن يگىلىكتەنۋشىگە اينالدى. 2019 ـ جىلى اقسۋ ايماعىنداعى شارۋالاردىڭ جەمىس ورمانىنان تاپقان تازا كىرىسى 5015 يۋان بولىپ، شارۋالاردىڭ جان باسىنداعى تازا كىرىسىنىڭ 31%ىن يەلەدى. جەمىس ورمانى كاسىبى وسىناۋ بۇكىل ايماقتاعى ءار ۇلت بۇقاراسى بىرگە قۇرىپ شىققان تۇنىق سۋ، جاسىل تاۋ اتى زاتىنا ساي باعالى بايلىققا اينالدى، ول ءالى دە كەلەشەك ءۇشىن ۇزدىكسىز اناعۇرلىم مول ەكولوگيالىق جانە ەكونوميكالىق بايلىق توپتاۋدا.